

Kategoria: Edukacja, Kultura i Sport

Opublikowano: czwartek, 23, październik 2025 12:34

Katarzyna Sekuła

Odśłony: 1029

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie oceniła działalność Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w zakresie gospodarowania majątkiem i wydatkowania środków publicznych w latach 2022–2025 (I kwartał). Według raportu, niemal połowa z 107 mln zł objętych kontrolą – dokładnie 47,6 mln zł – została wydana w sposób niegospodarny lub niecelowy.

Wzrost budżetu i nieefektywne zarządzanie

Kontrola NIK objęła Centralę IPN w Warszawie oraz oddziały w Gdańsku, Krakowie, Warszawie i we Wrocławiu. W tym czasie budżet Instytutu znacząco wzrósł – z 396 mln zł w 2020 roku do 584 mln zł w 2024 roku, co oznacza wzrost o 47 procent. W latach 2022–2024 na realizację zadań ustawowych IPN wydano łącznie ponad 1,5 mld zł, z czego ponad 880 mln przeznaczono na wynagrodzenia.

Pomimo znacznego zwiększenia środków, NIK uznała sposób ich wydatkowania za nieefektywny. „Sposób gospodarowania środkami publicznymi nie zapewnił ich oszczędnego i efektywnego wykorzystania” – podkreślono w raporcie.

Nielegalne zmiany struktury organizacyjnej

Jednym z najpoważniejszych zarzutów NIK jest utworzenie przez prezesa IPN sześciu nowych biur w centrali Instytutu – w tym Biura Nowych Technologii, Biura Współpracy Międzynarodowej i Biura Wydarzeń Kulturalnych – bez podstawy prawnej. Według ustawy o IPN, zmiany w strukturze organizacyjnej mogą być wprowadzane wyłącznie nowelizacją ustawy, a nie decyzją prezesa.

Na działalność tych nowych komórek przeznaczono ponad 50 mln zł, z czego prawie 5 mln stanowiły wynagrodzenia kierownictwa zatrudnionego w trybie niezgodnym z ustawą.

Wydatki na działalność kulturalną i edukacyjną

Z raportu wynika, że niemal 60% wydatków bieżących Instytutu – wyłączając wynagrodzenia – przeznaczono na działalność edukacyjno-kulturalną. W latach 2021–2024 było to ponad 83 mln zł. W tym czasie IPN realizował m.in. koncerty, spektakle, wystawy, konkursy artystyczne i projekty multimedialne.

Nowe biura organizowały m.in. 223 wydarzenia o łącznym koszcie 14,6 mln zł, jednak część przedsięwzięć oceniono jako niecelowe lub nadmiernie kosztowne.

„Gra Szyfrów” i awatary z niedziałającą technologią

NIK skrytykowała również projekt „Gra Szyfrów” – komputerową grę edukacyjną IPN. Na jej produkcję wydano ponad 1,2 mln zł, a na promocję aż 4,7 mln zł, w tym na wyjazdy pracowników Instytutu na targi gier w Niemczech, Tajlandii i USA. Mimo to popularność gry gwałtownie spadła – z niemal 25 tys. pobrań w pierwszych dwóch miesiącach do niespełna 3 tys. w kolejnych trzech latach.

Krytycznie oceniono także projekt stworzenia cyfrowych awatarów postaci historycznych, w tym niedźwiedzia Wojtka. Na realizację wydano 3,5 mln zł, lecz – jak ustaliła NIK – produkt nie posiadał kluczowych funkcjonalności, m.in. rozpoznawania emocji użytkownika ani działania w formie hologramu.

Placówka w USA, która nigdy nie powstała

Kontrolerzy wskazali także na próbę utworzenia zagranicznej placówki IPN w Waszyngtonie. Choć projekt ostatecznie zarzucono, jego przygotowania kosztowały 397 tys. zł. W planach było wydatkowanie 4,5 mln zł na uruchomienie biura, które ostatecznie nie powstało.

Nieprawidłowości przy zamówieniach i wynajmie nieruchomości

W obszarze zamówień publicznych stwierdzono liczne naruszenia. Przy zleceniach usług i dostaw na kwotę 13 mln zł dochodziło do omijania przepisów Prawa zamówień publicznych poprzez dzielenie zamówień i kierowanie ich do powiązanych podmiotów. Wartość zamówień udzielonych z naruszeniem zasad konkurencyjności NIK oszacowała na blisko 5,8 mln zł.

Kontrola ujawniła także niegospodarność w wynajmie biur – m.in. we Wrocławiu, gdzie Instytut przez trzy lata wynajmował lokale za 5,4 mln zł, mimo że posiadał własny budynek w trwałym zarządzie.

Niefektywne zarządzanie majątkiem i systemami IT

NIK zwróciła uwagę na słabą kontrolę nad systemami teleinformatycznymi IPN. Uprawnienia byłych pracowników często pozostawały aktywne nawet kilka lat po zakończeniu pracy. Instytut ponosił też zbędne koszty licencji – 57% zakupionych programów biurowych nie zostało zainstalowanych.

Niefektywnie wykorzystano również halę magazynową za 3,4 mln zł, która miała służyć działalności wydawniczej, ale ostatecznie wykorzystywana była jedynie jako magazyn wystaw.

Jedyny pozytywny obszar – dotacje celowe

Pozytywnie oceniono jedynie udzielanie dotacji przez centralę IPN. Środki w wysokości 14 mln zł przekazano m.in. na inwestycję w Muzeum Żołnierzy Wyklętych oraz opiekę nad grobami weteranów.

Wnioski NIK

Najwyższa Izba Kontroli skierowała do Prezesa Rady Ministrów wnioski o rozważenie zmian ustawowych, które jednoznacznie uregulują sposób tworzenia struktur w IPN. Do Prezesa Instytutu NIK zaleciła m.in. doprowadzenie statutu do zgodności z prawem, wzmocnienie nadzoru finansowego oraz wprowadzenie przejrzystych zasad udzielania zamówień publicznych.

Więcej informacji na stronie: www.nik.gov.pl

Źródło: NIK